

Елин Пелин

Занаят

– Да се повика свидетеля Иван Стоянов Иванов – каза председателят на съда.

Разсилният полуотвори вратата и извика в шумния коридор:

– Иван Стоянов Иванов!

– Тук! – обади се енергичен мъжки глас и в заседателната зала се втурна бързо и фамилиарно, като че е бил и пребил тук един среден ръст човек, полуселянин, полугражданин по облекло.

Очите му хитро и бързо оглеждат съдии, подсъдими, адвокати, публика и спират върху председателя, спокойно чакащи.

– Име, презиме, родом, години, женен и пр., и пр.? – задава автоматически стереотипните въпроси председателят.

Иван Стоянов Иванов отговаря бързо и рязко като войник на всички въпроси, несмушаван от нищо.

– Занятие? – попита председателят пак автоматически и бърза да премине към следния въпрос.

– Партизанство – отговаря пак несмушаван от нищо свидетелят Иван Стоянов Иванов и гледа спокойно.

Председателят прекъсна автоматическите си въпроси, както шофьорът спира кормилото, когато чуе гърмеж от спукване на гумата, повдигна глава, усмихна се снизходително и попита отново, като че не е чул отговора.

– Какво, какво? Занятие?

Публиката се размърда и зашушука. Секретарят вдигна молива и ръката му застана неподвижна във въздуха. Апатичните членове на съда, чиито духове досега обитаваха в астралните пространства, а по неподвижните им физиономии като че бе написано – омръзнал ни е светът от тия човешки разправи – се стреснаха.

Изобщо отговорът на свидетеля подействува на всички в съда, както гърмежът на спуканата гума действа на пътниците в автомобила.

А Иван Стоянов Иванов, без да забележи дори ефекта от това, което каза, отговори още по-твърдо на второто запитване на съдията:

– Партизанство, господа съдии. По занятие партизанин.

Сега настана вече обща веселост. Съдиите като никога се спогледаха по човешки, а към разшумялата се публика, където се чуа и високи смехове, останаха снизходителни и не направиха никаква забележка.

Председателят на съда, сериозен човек, средна възраст, с оголяла глава, както му е реда, изгледа с особено любопитство свидетеля, който стоеше невъзмутимо, спря плавното течение на процеса и си позволи някои въпроси, които нямаха нищо общо с него. Адвокатите, за голямо

учудване, не направиха нито възражения, нито протести.

– Интересно занятие – каза председателят. – От колко години го упражнявате?

– Откакто се знам, господин председателю. Не помня да не съм бил някога партизанин.

– Е, къде учихте тоя занаят? – попита пак председателят.

– Вродено ми е, господин съдия, в душата ми е вродено.

– Да, но един вроден талант, за да се развие и стане занятие, все трябва да се изучава, да се упражнява Един майстор цигулар може ли да свири, ако не се изучи...

– Тъй вярно, господин председателю. Моя занаят изучих по кръчмите, по вестниците, по селата, по градовете. Това е най-лесният занаят. Стига да имаш уста, да си играеш с думи – и готово.

– Само това ли?

Свидетелят се позамисли.

– Не само това. Трябва да ти гори огън в душата. Трябва да знаеш да мразиш, да отричаш, да клеветиш, да пакостиш, да гониш противника до миша дупка. Това е страст, господин председателю, като ловджилъка, като комара, като пиянството. И това опива, и това наслаждава душата.

– Но ти приписа на занаята си толкова лоши качества?

– За борбата всичко е оправдано.

– За какво се бориш? За правда, за идея, за България?

– За партията.

– От коя си партия?

– Не е важно... Безразлично! Противникът ти определя положението.

В публиката отново се чува шушукания и смях.

– Кой противник?

– Оня в селото или в града, който е станал причина да му завиждаш за нещо, което ти не си и което никога няма да бъдеш. Щом ти загори веднаж душата от това, все ще се яви дяволът да те покръсти в някоя партия, и тогава... „прощавай, минало страдално“.

Съдиите се спогледаха в недоумение. Председателят се усмихна снизходително. Той не можеше да разбере какъв човек стои пред него, смахнат или нормален.

Ала ясният и открит поглед на свидетеля го убеждаваше настоятелно, че пред него стои съвсем нормален, със здрава мисъл в главата човек. Мисъл, напоена, натъпкана, бетонирана яката от съвременната

общонародна интелигентност. Мисъл, оформена от вестниците, митингите, кръчмите, кафенетата, агитациите, събранията, конгресите, плакардите, лозунгите, интервютата, споровете, дневниците на Народното събрание – мисъл, минала с блестящ изпит всичките тия вратички на огромното училище за българско политическо възпитание, през което и последният протак излиза интелигентен и може да се мери с всички.

Само едно беше останало в тая мисъл естествено, живо, свойствено на вечния българин: иронията, неуловимата ирония над себе си и над всичко в света.

„Дано не изчезне и тя – помисли си съдията. – Здравият смисъл може би отново да възкръсне чрез нея.“

– Е, доходен ли е тоя занаят? – попита председателят.

– Съвсем не, господин председателю. Съсипа ме. Отчужди ме от работа, от деца, от семейство... Но не го оставям. Живея с него, той ми храни душата с надежди.

– Какви надежди?

– И аз не знам.

Публиката пак зашумя.

– Значи, как да те пишем по занаят?

– Така. Партизанин.

– Това занятие не е признато от закона.

– То стои над закона.

– Да те пишем „свободна професия“.

– Не, пишете ме народна професия – усмихна се свидетелят.

Председателят мина към разпит по процеса.

КРАЙ

© 1936 Елин Пелин

Набиране: Георги Величков
Източник: Словото

Публикация:

Елин Пелин. „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“, С. 1977. Под редакцията на Тодор Боров, Кръстьо Генов и Пеньо Русев.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5386>]